

MEDIA LINGUISTICS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-042-1-11>

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ СЛУЖБИ НОВИН *BBC*

Богданова І. Є.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри мовної підготовки*

Промська А. С.

*кандидат філологічних наук, доцент,
старший викладач кафедри мовної підготовки*

Старова О. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки
Національний університет цивільного захисту України
м. Харків, Україна*

Сьогодні в українському мовознавстві поняття концепту є одним із провідних і привертає значну увагу науковців. Зокрема дослідники активно розглядають реалізацію концептів саме в мовленні ЗМІ, наприклад ЄВРОПА (Я. Прихода), УКРАЇНА, СВОБОДА, БОГ, ДУША та ПАМ'ЯТЬ (Л. Василик), СВОБОДА СЛОВА (Т. Печончик), ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА (О. Старова), УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ КОНФЛІКТ (О. Старова, А. Промська, А. Мостицька) тощо. Неперехідне значення, на наш погляд, нині має ґрунтовне вивчення актуалізації концепту УКРАЇНА в медіадискурсі, зокрема англомовному (Н. Гуменюк та О. Шабаєв, Т. Мудраченко, С. Польовик та ін.). Однак, попри значну увагу науковців до цього концепту, наразі не було висвітлено його реалізацію в сучасному дискурсі одного з провідних англомовних ЗМІ – *British Broadcasting Corporation*. Саме це визначає актуальність нашої студії. Вважаємо, що вона дозволить почасти розкрити, який образ України транслюють іноземні мас-медіа.

Відповідно ми маємо на меті з'ясувати особливості актуалізації концепту УКРАЇНА в матеріалах служби новин *BBC*, окресливши його структуру й висвітливши засоби емоційно-експресивного та оцінного маркування лексичних репрезентантів.

Об'єктом дослідження виступають текстові матеріали англомовного сайту служби новин *BBC*, а предметом вивчення – репрезентанти

концепту УКРАЇНА, наявні в розглянутих публікаціях на www.bbc.com за 2019–2020 рр.

Для досягнення поставленої мети в поданій студії ми застосували як провідний метод *концептуального аналізу* з елементами *описового, порівняльного, компонентного й контекстуального*. При цьому теоретико-методологічне підґрунтя дослідження становлять праці лінгвістів, які займалися вивченням мовно-концептуальних картин світу та концептів як одиниць людської когніції (В. Івашенко, В. Карасик, В. Маслово, П. Мацьків, З. Попова та І. Стернін, М. Скаб, В. Старко та ін.).

Проаналізовані тексти англomовного інтернет-ресурсу *BBC* засвідчують, що *номінативне поле* концепту УКРАЇНА дуже широке та розмаїте, і дозволяють нам виокремити в його межах 4 субконцепти: ЛІДЕР ДЕРЖАВИ, ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА (провідні смислові компоненти – *Україна та США (НАТО), Україна і Росія*, другорядні – *Україна і ЄС, Україна та Білорусія, Україна та Іран*), ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА (смислові компоненти – *влада і народ, боротьба з корупцією, реформи, соціально-економічні проблеми*), а також БОРОТЬБА З COVID-2019 (смислові компоненти – *Україна та світова пандемія, карантинні заходи*). При цьому з огляду на повноту репрезентації журналісти *BBC* приділяють увагу передусім двом першим субконцептам, що є цілком закономірним для міжнародної служби новин.

Розглянемо докладніше елементи цього номінативного поля.

1. ЛІДЕР ДЕРЖАВИ. Оскільки закономірно в публікаціях *BBC* за 2019–2020 рр. ідеться про чинного президента України В. Зеленського, частотними лексемами, які вербалізують цей субконцепт, є **Ukrainian president, Ukrainian comedian, Ukraine’s ‘comedian’ president, a comic president, the comedian**: «What does a *comic president* mean for Ukraine?» (<https://www.bbc.com/news/world-europe-47769118>). Більше експресивно-оцінне навантаження мають метафори «**a puppet of controversial oligarch Igor Kolomoisky**» та «**a stooge for Russian President Vladimir Putin**» (https://www.bbc.com/news/world-europe-48853747?ocid=socialflow_twitter), які натякають на несприйняття авторами В. Зеленського як самостійної політичної фігури. Утім, загалом журналісти досить стримано констатували той факт, що за рік «*comic’s dreams*» не справдилися: «*Volodymyr Zelensky won by a landslide on the back of bold promises to reform the country and end the war of attrition in eastern Ukraine. Neither of those has happened yet*» (<https://www.bbc.com/news/world-europe-52721154>).

2. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА. Ключовий смисловий компонент цього субконцепту в матеріалах *BBC* – *Україна та США*, адже саме ця країна є одним із провідних «гравців» на політичній арені світу й активно

підтримує нашу державу в її прагненні до демократичних реформ, у вступі до ЄС та НАТО. Основними мовними репрезентантами в цьому ракурсі стали лексеми **US-Ukraine relations, support for Ukraine, Ukraine question, Trump impeachment and Ukraine story**, а також номен **Donald Trump і Joe Biden**, адже розглянутий період в історії України був позначений напруженням у відносинах між лідерами країн В. Зеленським та Д. Трампом і подальшими сподіваннями на покращення співпраці, пов'язаними з успіхом виборчої кампанії Дж. Байдена. Напруженість і невизначеність відносин Україна – США в матеріалах *BBC* підкреслено традиційними метафорами: «**freezing aid to pressure Ukraine**» (<https://www.bbc.com/news/world-europe-51139939>), «Many thought the absence of a Biden-related investigation was the reason *US-Ukraine relations* went into *the deep freeze* this summer» (https://www.bbc.com/news/world-europe-49827895?intlink_from_url=https://www.bbc.com/news/topics/c4vvr0ergrzt/).

З розглянутим аспектом тісно пов'язані в матеріалах *BBC* смислові компоненти *Україна і НАТО* та *Україна і Росія*, адже українсько-російський конфлікт також є одним з вагомих концептів у публікаціях цього ЗМІ з 2014 р. і саме напружені відносини нашої держави з «північним сусідом» визначають активізацію її «натівських» прагнень. Ці смислові компоненти відповідно отримують реалізацію через лексеми **support, defense, democratic development** та **tension, Donbass occupation, Ukraine conflict, eastern conflict, conflict with Russian-backed rebels, Russian aggression, Russian invasion and annexation, hybrid war** тощо. Загалом журналісти *BBC* окреслюють членство України в НАТО як завдання міжнародної значущості: «Ukraine is not in NATO and it has struggled with years of corruption. But its *future direction* is of *geopolitical importance*» (<https://www.bbc.com/news/world-europe-50419668>).

3. ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА. До представників нової влади, більшість у якій дістала президентська партія «Слуга народу», журналісти *BBC* транслують таке саме скептичне ставлення, як і до В. Зеленського, послуговуючись зокрема словосполученням **incompetent people**: «*The comedian brought with him incompetent people who now run major government institutions*» (<https://www.bbc.com/news/world-europe-52721154>). Окрім того, ключовими вербалізаторами цього субконцепту стають **anti-corruption plans, oligarchs, fight against corruption, corruption problem, the brain drain, pollution**, що маркують основні внутрішньополітичні проблеми, які наразі лишаються нерозв'язаними: «*Aides to Ukraine's President-elect Volodymyr Zelensky have announced anti-corruption plans...*» (<https://www.bbc.com/news/world-europe-48023240>), «...there were *no*

immediate ideas on how to stop the *brain drain*» (<https://www.bbc.com/news/world-europe-47769118>).

4. БОРОТЬБА З COVID-2019. Цей субконцепт вважаємо за доцільне виділити окремо, оскільки пандемія спричинила значні зміни і в зовнішній, і у внутрішній політиці багатьох держав світу, зокрема й України, а також зсуви в ціннісних і світоглядних орієнтирах людства. Утім, у номінативному полі концепту УКРАЇНА в текстах *BBC* він перебуває на периферії та актуалізується передусім через стандартні лексеми **coronavirus, coronavirus pandemic, closed borders, restrictions, quarantine, lockdown measures**: «Ukraine has no confirmed cases of the new *coronavirus*, which originated last year in China's Hubei province» (<https://www.bbc.com/news/world-europe-51581805>), «Babies born to surrogate mothers have been left stuck in Ukraine because of *coronavirus lockdown measures*» (<https://www.bbc.com/news/av/world-europe-52673225>). При цьому, на відміну від висвітлення пандемії в Британії та країнах ЄС, риторика щодо України залишається нейтральною – у форматі коротких інформаційних повідомлень.

Отже, протягом 2019–2020 рр. концепт УКРАЇНА справді віднайшов багатогранну реалізацію в матеріалах служби новин *BBC*. При цьому його вербальна репрезентація постає досить стриманою та неупередженою, хоча подекуди журналісти розширюють номінативне поле концепту за рахунок експресивно-оцінної складової, послуговуючись передусім епітетами й метафорами. Подальше дослідження окресленого концепту в дискурсі провідних англomовних медійних ресурсів видається нам надзвичайно перспективним, зокрема в ракурсі порівняння його структури й експресивно-аксіологічного навантаження на матеріалі британських та американських ЗМІ.

Література:

1. Іващенко В.Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології). Київ: ВД Дмитра Бурого, 2006. 328 с.

2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.

3. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику. Москва: Флинта ; Наука, 2006. 296 с.

4. Мацьків П. Концептосфера БОГ в українському мовному просторі. Київ – Дрогобич: Коло, 2007. 332 с.

5. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. Москва: АСТ ; Восток – Запад, 2007. 314 с.

6. Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери. Чернівці: Рута, 2008. 560 с.

7. Старко В.Ф. Концепт ГРА. Луцьк: Вежа, 2007. 204 с.